

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXX. - Štev. 2

T R S T - 27. januarja 1978

200 lir

Za rešitev
države -
vlada
demokratske
enotnosti

Ob 57-letnici ustanovitve KPI

Soočanje, sodelovanje, enotnost z drugimi demokrati so med osnovnimi elementi naše politične linije

V nedeljo, 22. t. m. je bilo v Trstu javno zborovanje ob 57-letnici KPI na temo: "Za rešitev države - vlada demokratične enotnosti". Na zborovanju so govorili: sekretar tržaške federacije KPI Giorgio Rossetti, član vsedržavnega sekretariata KPI Gianni Cervetti in član tržaškega pokrajinskega vodstva partije Miloš Budin, ki je seveda govoril v slovenščini.

Tematika govora tovariša Budina je zlasti za Slovence izredno aktualna. Zato smo se odločili, da ta govor povzamemo.

Pred 57 leti je bila ustanovljena KPI z namenom, da bi delavski razred v Italiji vodil najboljše organiziran boj za svojo osvoboditev, za demokracijo, za socializem.

Najbrž si takrat marsikateri tovariš niti od daleč ni predstavljal, da bo ta boj skrajno zapleten, časovno raztegnjen, dolgotrajen, da bo zahteval različne faze in da bo v eni teh KPI odgovorno predlagala vladno sodelovanje z vsemi ostalimi demokratičnimi političnimi silami kot najboljše, najnaprednejše rešitev za državo.

Danes smo pri tem. Partije je taka sila, da to lahko stori. Kriza v državi je tako resna, da ni mogoče več brez nas naprej. To je osnovni podatek politične faze, v kateri se sedaj nahajamo.

Sedanja politična kriza je za Italijo ena tistih, ki jih bo zgodovinar najbrž omenjal in analiziral. Vsekakor zahteva današnji položaj od nas, da znamo ohraniti svojo treznost, umirjenost in istočasno, seveda, jasnost idej, odločnost in kajpada bojevitost. Brez bojevitosti ne bi komunisti prišli do sedanje moči, pa tudi danes ne bi šli nikamor brez njen predvsem pa bi bilo to v škodo državi.

Sevedati se moramo zavedati, da je z vprašanjem načina pristopa komunistov k vladanju v igri pravzaprav prihodnost države, v kateri živimo. Zavedati se moramo, da naša zahteva po vladi demokratične enotnosti ni malenkost, ni popuščanje, ampak v resnici zahteva po velikem koraku naprej, ki ga je treba v Italiji storiti. Do njega pa ne bo prišlo brez velike mobilizacije komunistov in tudi

drugih demokratov. Vsakdo izmed nas mora po svoje k temu prispevati.

Tudi današnja manifestacija je prispevek v tem smislu in takih manifestacij je po državi danes veliko.

Jasno nam mora biti, da se vprašanje oblikovanja nove vlade ne rešuje samo v parlamentu in na ravni osrednjih vodstev

(Nadaljevanje na 8. strani)

Nov osnutek zakonskega predloga KPI za celovito zaščito Slovencev v Italiji

KPI bo v kratkem bo predložila v parlamentu nov osnutek zakona za celovito zaščito Slovencev v deželi Furlaniji - Julijski krajini. Besedilo osnutka novega zakona sta na tiskovni konferenci, ki je bila pretekli torek v Trstu, obrazložila senatorka Jelka Gerbec in poslanec Antonino Cuffaro. Nov osnutek zakona dopolnjuje tistega, ki sta ga leta 1970 predložila poslanec Albin Škerk in senator Paolo Sema. To je bilo potrebno tudi zato, ker je v zadnjih letih prišlo do številnih sprememb v italijanski državni stvarnosti in ker so se s sklenitvijo osimskih sporazumov odprle nove perspektive tudi za slovensko narodnostno skupnost v deželi Furlaniji - Julijski krajini. O vsem tem je tekla beseda tudi na že omenjeni torkovi tiskovni konferenci. (Besedilo novega osnutka zakona objavljamo na notranjih straneh, gornja slika pa je bila posneta med tiskovno konferenco v Trstu)

Današnje perece vprašanje

Spoznajmo terorizem, le tako ga bomo premagali

V KPI teče razprava tudi o terorizmu, ekstremizmu in nasilju. V teku je analiza pojavov, zbiranje podatkov, kar naj bi omogočilo, da bi prišli problemu do dna. Spodbuda za to ni prišla le od dogodkov, temveč tudi zaradi prepričanja — ki je na vrhu čisto razločno, na bazi pa ga je treba še razširiti —, da je problem zelo resen, da se ne bo rešil sam od sebe in da se utegne celo zaostri.

Proti koncu lanskega leta so bili v mnogih večjih italijanskih mestih številni sestanki, na katerih se je govorilo o teh problemih. Na osnovi gradiva, ki je bilo zbrano na teh sestankih je Ugo Pecchioli, eden izmed članov vodstva partije, v "l'Unita" zapisal:

— Zakaj ta terorizem? Zakaj ta oblika terorizma, ta "prefinjenost" pri izbiri ciljev in žrtev? Zakaj prav v Italiji?

Odgovor na ta vprašanja pravzaprav niti kdove kako težak, ker je Italija v nasprotju z drugimi državami na "pragu preobrata", na visoki stopnji sprememb, ki jim delavski razred daje pečat hegemonije. Terorizem, razdiralnost in nasilje so "igralne mize", čeprav seveda ne edine, na katere sovražniki demokracije mečejo karte, ki naj bi preprečile pozitiven izhod iz krize.

TAKO "ČRNI" KOT "RDEČI" HOČEJO SPODKOPATI DEMOKRATIČNI REŽIM

Treba pa je razlikovati, Zgrešeno bi bilo, in mnogi se tudi motijo pri tem, če bi zamenjavali "črne" in "rdeče" z utemeljitvijo, češ, da so prvi in drugi, ne glede na nagibe, povsem enaki sovražniki demokracije in delavskega razreda, ki lahko napreduje le v demokraciji. Treba je razlikovati, pa ne zaradi potrebe po natančnosti, tudi ne zaradi "opravičevanja", temveč zato, ker se proti pojavu ni mogoče boriti, če ga ne poznamo. Tako "črni" kot "rdeči" hočejo spodkopati demokratični režim in utreti pot avtoritarnemu režimu. Toda "črni" se ustavijo pri tem, "rdeči" pa imajo še en cilj: z avtoritarnim režimom hočejo sprožiti nastanek "vstaje proletariata", torej "revolucionarni preobrat", iz katerega bi nastala nova družba. Da je to norost, je popolnoma jasno, kar dokazujejo izkušnje tako v Italiji kot v Nemčiji, v Španiji in Grčiji, v Braziliji in Čilu. Nikjer ni bilo revolucionarnega "preroda", temveč, v najboljšem primeru so bili dolgi in težki bolji za osvojitve demokratičnih svoboščin in za nastanek sprememb. Ta "uporniška" norost pa ima kljub vsemu somišljenike. Da bi se ji lahko uprli, jo osamili in premagali, je treba spoznati, kakšna je, in je ne zamenjevati s fašizmom. Sicer pa je tudi izvor obeh

taborov razdiralnega ekstremizma različen. "Rdeče brigade" npr. so nastale leta 1968 deloma iz delavskega gibanja, deloma pa tudi iz nekaterih katoliških levic, fašistični skrajneži pa nasprotno izvirajo iz nekaterih plasti bogate buržoazije pa tudi iz dna proletariata. Različna je tudi ideologija, literatura (to je jasno), ki jih je spodbudila. Prav tako je jasno, da je tisti, ki simpatizira s takimi imenovanim "novim redom", drugačen od tistega, ki soglaša z "rdečimi brigadami". Nasprotno pa lahko rečemo, da so metode in tehnika pri obeh enake, kajti tako "črni" kot "rdeči" pripodivajo denar z enakimi sredstvi: z ugrabitvami oseb, ropi, trgovino z orožjem in morda tudi z mamili. Oboji se pogosto povezujejo z "visokim" kriminalom in bodisi sodelujejo z njim bodisi ga "zadolžijo" za nekatere "podvige" namenjene zbiranju "umazanega denarja". Denar, ki je "zaslužen" s "političnimi akcijami", je mogoče najti v žepih kriminalcev in obratno. Na to so tu še podpore, ki prihajajo od prijateljskih organizacij in oseb, ki se ne ozirajo na predpise, temveč si samo prizadevajo, da bi dosegle cilj, ki je cilj vseh terorističnih podvigov: destabilizirati demokratični režim.

Koliko je teroristov? Na to vprašanje ni mogoče povsem točno odgovoriti, lahko rečemo le to, da jih je več deset-tisoč. To so številke, ki jih dobimo tudi s preprostim statističnim izračunom glede na število atentatov, na povprečno število atentatorjev, ki je potrebno za izvršitev dejanja, na število "možganov" ipd. To so "ilegalci" (tako desničarji kot takoiimenovani levičarji), ki imajo ponarejene dokumente in živijo v najrazličnejših skrviliščih. Koliko stanejo? Lahko računamo, da prav gotovo več kot milijon na osebo mesečno. In kdo to plačuje?

POGLAVITNI CILJ: PRIZADETI KPI

Razen "ilegalcev" je še drug obroč ali krog sodelavcev, ki podpira, skriva, ščiti, zbira novice, daje zatočišče, ponareja registrske tablice avtomobilov, nabavlja orožje, obleko in hrano. Krog, ki podpira skupine fašističnega terorizma, lahko pogostoma najdemo v okolici in med ljudmi, ko so blizu gibanju MSI ali pa kar naravnost v organizacijah in med vodilnimi člani te stranke. Na področju "levičarskega" ekstremizma opravljajo to nalogo tako imenovani "neodvisni" odseki, ki tudi zbirajo novice. Gre za organizacije, ki delujejo na meji zakonitosti in opravlja včasih nezakonite akcije. Njihovi člani so deloma oboroženi in četudi ne napadajo posameznikov iščejo spopade s policijo, poskušajo skaziti de-

monstracije, zažigajo avtomobile, ropajo trgovine. V tem krogu, ki neposredno ali posredno podpira terorizem, je po nekaterih podatkih približno deset-tisoč oseb. Nato, še bolj na robu, je obroč "politične solidarnosti", ki jo sestavljajo ekstremistične organizacije, ki so šele nedavno zavzele kritična, odtujena stališča. Pa še to dvomno, kot na primer organizacija "Lotta Continua". Napak je, če se na terorizem zdi "zmota", ne pa zločin teroristi pa "tovariši, ki se motijo". Okrog tega "političnega" obroča, ki ga sestavlja več tisoč ljudi, večinoma mladine, študentov in delavcev, v njem ali v njegovem vrhu delujejo sile in ljudje, ki nikakor niso žrtve sugestij ali utvar, temveč, na sprotno, zavestno uporabljajo ekstremizem za cilje, ki nimajo nič opraviti z prepovedjo. Tako si lahko pojasnimo nekatera koketiranja, dvorjenja in pokrovitelstva tega ali onega politika, tega ali onega sindikalista, te ali one obrobne organizacije strank, ki so sicer odgovorni narodu. Poglavitni cilj pri tem je: prizadevati KPI. Nevarnost (in neodgovornost) takih oportunističnih manevrov naravnost bode v oči. Vse utemeljujejo, prikrivajo opravičujejo, če že ne spodbujajo razdiralnosti in sejejo zmedo v javnosti.

DELAJSKI RAZRED SE MORA V PRVI OSEBI IN V PRVI VRSTI SPOPASTI S TERORIZMOM

Končno tudi ne smemo pozabiti, kako izrabljajo ekstremizem in terorizem tisti sile v državi, ki se borijo proti demokraciji. Ti kompromisi danes niso noben skrivnost. Občasna pasivnost tega ali onega visokega funkcionarja, tega ali onega sodnika je pogosto precej sumljiva, razločje je ne gre pripisati strahu.

Pa še beseda o škodi, ki jo povzroča terorizem in o tem, kakšna je in ali ni nepopravljiva.

Začnimo kar pri zadnji besedi gornje stavka. Pravzaprav škoda ni nepopravljiva. Italija je celo pokazala izredno odgovornost, ki ji v zgodovini ni enaka. Po skoraj devetih letih nasilja demokracija ni propadla temveč se je celo okrepila. Toda pazljivost ne sme popustiti. Sicer pa so nekaj uspehov teroristi le dosegli. Atentati proti vmesnim kadrom krščanske demokratske stranke so v katoliški stranki povzročili premike v desno, sramotljiva dejanja, ki jih vodstvo (to je resnično odobrilo. V Turinu je uboj Croceja povzročil spor med advokati in zmaganost listine, ki "rdečim brigadam" priznava pravico do "samozaščite". To je že povzročanje. In napadi na časnikarje, na sodnike, na tehnike v tovarnah imajo isti cilj: prestrašiti pomembnejše kategorije, na katerih temelji organizacija dela, oblika

(Nadaljevanje na 8. strani)

Osnutek zakonskega predloga KPI za celovito zaščito Slovencev v Italiji

Čl. 1 — Cilj italijanske državne ureditve je, da bo prebivalstvo slovenskega jezika v tržaški, goriški in videmski pokrajini dežele Furlanije — Julijske krajine popolno uživalo pravice, ki jih proglašata ustava in zagotoviti celotni slovenski skupnosti družbeni, gospodarski in kulturni razvoj, svobodno izražanje v svojem jeziku ter ohranitev lastne narodnostne istovetnosti. Zato bo spoštovala norme tega zakona.

PRVO POGLAVJE UPORABA JEZIKA

Čl. 2 — V deželi Furlanija — Julijska krajina je slovenski jezik parificiran z vsemi učinki italijanskemu, ki je uraden. Izvajanje dvojezičnosti ne predstavlja dodatnih davčnih bremen.

Čl. 3 — Predsednik republike bo po posvetovanju z deželnim svetom Furlanije — Julijske krajine z odlokom določil seznam naselij in občin tržaške, goriške in videmske pokrajine, v katerih živi in se zgodovinsko izraža slovenska skupnost in kjer se izvajajo norme dvojezičnosti, ki jih predvideva ta zakon.

Komisija, ki jo predvideva naslednji 22. člen lahko predlaga spremembo seznama.

Čl. 4 — Za občine in naselja, ki jih omenja prejšnji člen, se uradno uporablja tudi slovenski naziv. Sporočila, javni razgласi in objave države, krajevnih in drugih javnih uprav ali ustanov javnega interesa morajo biti tudi v slovenskem jeziku.

Isto določilo velja tudi za napise na praporih, žigih, pečatih in javnih napisih.

Čl. 5 — Italijanski državljani slovenske narodnosti, ki živijo v tržaški, goriški, goriški in videmski pokrajini, imajo pravico uporabljati svoj jezik v ustnih in pismenih odnosih, med drugim: — z vsemi uradi javne uprave (vključno šolskimi),

— sodnimi uradi,

— koncesionarji javnih storitev.

Organi, uradi in koncesionarji, ki jih omenja prejšnji odstavek, morajo uporabljati jezik proslca v ustnih odnosih in v dopisovanju z interesi.

Čl. 6 — V vsakem aktu, ki zadeva izvrševanje svojega poslanstva, imajo člani izvoljenih svetov in komisij v avtonomni deželi Furlaniji — Julijski krajini, pokrajini Trst, Gorica in Videm, posameznih občin ali združenj občin, ki jih omenja 3. člen tega zakona, kakor tudi vseh temeljnih predstavniških organov, neglede na to, če so voljeni ali ne, pravico izražati se in prejemanje odgovore, ustne in pismene, v slovenskem jeziku.

Čl. 7 — Da se zagotovi polno izvajanje prejšnjih členov 5 in 6 se morajo ustanove, organi in uradi, ki jih omenjata, opremiti s premernimi tehničnimi sredstvi in ustreznim osebjem, ki bo sposobno v celoti uveljaviti norme, ki jih člena predvidevata.

Čl. 8 — Na področjih in v uradih, v katerih je na osnovi tega zakona predvidena uporaba tudi slovenskega jezika, mora biti na javnih natečajih za zaposlitev civilnega osebja državne, deželne in krajevne uprave, navadnega in upravnega sodstva, predvideno zadostno število mest, ki bodo dodeljena slovensko govorečim kandidatom.

Vsekakor se zahteva, da občinski tajniki in funkcionarji, ki so v stiku z javnostjo v občinah, ki jih omenja čl. 3 tega zakona, popolnoma poznajo slovenski jezik.

V tržaški, videmski in goriški pokrajini se poznavanje slovenskega jezika oceni s točkovanjem na natečajih in lestvicah za mesta v javni upravi.

Poznavanje in uporaba slovenskega jezika v javnih uradih dežele Furlanije — Julijske krajine s strani državnih službenecv daje pravico do posebne doklade.

DRUGO POGLAVJE ŠOLSTVO

Čl. 9 — Z namenom, zagotoviti italijanskim državljanom slovenskega jezika pravico, da v tržaški, goriški in videmski pokrajini obiskujejo slovenske šole vseh vrst in stopenj, v katerih naj poučujejo slovensko govoreči docenti, bo vlada po posvetovanju z deželo, izdala v roku 18 mesecev po vstopu v veljavo tega zakona norme:

1. za izpopolnitev mreže otroških vrtcev, osnovnih in srednjih šol, ki so potrebne v občinah, ki jih omenja čl. 3 tega zakona;

2. za izpopolnitev pravnega okvira obstoječih slovenskih šol in priznanje pravic učnega in vodstvenega osebja; razširitev na učno in vodstveno osebje v celoti pravnega in gospodarskega ravnanja, ki ga predvideva italijanska zakonodaja in rekonstrukcijo karier za obdobje do 1. novembra 1954 tudi za šolnike, ki so bili iz političnih razlogov izločeni iz službe med obdobjem za vezniške vojaške uprave in za šolnike, ki so bili zaradi fašističnega preganjanja ob službo in, v nekaterih primerih, ob italijansko državljanstvo zaradi izselitve;

3. za prilagoditev šolskih programov in tekstov za slovenske šole zgodovinskim, kulturnim in jezikovnim posebnostim slovenske narodnostne skupnosti in njenim posebnim potrebam, tudi s pomočjo tujih avtorjev in založb;

4. za to, da se slovenski manjšini

zagotovi ustrezno sodelovanje v vodstvenih organih univerz v deželi in v njihovem okviru oblikujejo primerni instituti za proučevanje jezika, zgodovine, kulture in izročil slovanskih in še posebej slovenskega naroda, kakor tudi neobvezni izpopolnilevni tečaji na posameznih fakultetah, ki naj zagotovijo popolno poznavanje slovenske terminologije v raznih vejah znanosti;

5. da se s študijskimi štipendijami in drugimi denarnimi podporami zagotovi pripadnikom slovenske skupnosti možnost, da študirajo, obiskujejo tečaje in diplomirajo v šolah v Sloveniji s priznanjem popolne veljavnosti diplom in določitvijo ustrezne vzporeditve naslovov;

6. da se spodbuja poznavanje slovenskega jezika med italijanskim prebivalstvom v deželi Furlaniji — Julijski krajini.

Čl. 10 — V tržaški in goriški pokrajini je pri šolskih skrbništvih ustanovljena posebna sekcija, ki bo pristojna za slovenske šole vseh vrst in stopenj (vrtce, osnovne in srednje šole).

V trenutku, ko bodo ustanovljene slovenske šole v videmski pokrajini bo omenjena sekcija ustanovljena tudi pri videmskem šolskem skrbništvu.

Sekcijam, ki jih predvidevata prvi in drugi odstavek tega člena, bo postavljen na čelo ravnatelj ali profesor v staležu slovenskih šol s funkcijo vicepredsednika, ki ga bo imenovalo ministrstvo za javno šolstvo na osnovi predloga deželnega sveta slovenske šole.

Istim sekcijam bo dodeljeno slovensko govoreče osebje tudi z oddelitvijo in premestitvijo slovenskih šolnikov, katerim bo v tem primeru služba v šolskih skrbništvih priznana za vse pravne in gospodarske posledice.

V roku 18 mesecev po vstopu v veljavo tega zakona in po posvetovanju z deželnim svetom slovenske šole, ki ga določa 11. člen tega zakona, bo minister za javno šolstvo določil organik posebnih sekcij skrbništev, o katerih govorita prvi in drugi odstavek tega člena, ter razpisal natečaje, skladno z 8. členom tega zakona.

Čl. 11 — Da se zjamčita avtonomija in razvoj slovenskega šolstva je v deželi Furlaniji — Julijski krajini ustanovljen deželni svet slovenske šole.

Deželni svet slovenske šole se izraža:

a) o vseh problemih, ki zadevajo šole vseh vrst in stopenj, o raznih aspektih pouka in šolske ureditve s slovenskim učnim jezikom;

b) o problemih, ki zadevajo učno in vodstveno osebje ter upravno osebje slovenskih šol;

c) o imenovanju komisij za državne izpite na slovenskih šolah.

Deželni svet slovenske šole glede na šolstvo združuje v sebi vse pristojnosti šolskega okraja, ki jih predvideva 12. člen odloka predsednika republike št. 416 z dne 31. maja 1974, razen tistih, ki zadevajo storitve krajevnih uprav.

Svet, o katerem govorijo prejšnji odstavki, nadomešča v deželi Furlaniji — Julijski krajini sodelovanje komponent slovenske šole, ki jih določa omenjeni dekret predsednika republike št. 416.

Kar zadeva koordiniranje storitev krajevnih uprav, ki so skupne italijanskim in slovenskim šolam, bo deželni svet slovenske šole sproti imenoval svoja odposlanstva, ki se bodo udeležila sej okrajnih svetov, ki so pristojni na določenem ozemlju.

Čl. 12 — Sestava deželnega sveta slovenske šole je določena na osnovi pravil, ki veljajo za vodilne organe šolskih okrajev, katerih ozemlje zajema več pokrajin in občin, kot po 11. členu DPR št. 416 z dne 31. maja 1974.

Vsi člani deželnega sveta slovenske šole so izbrani med italijanskimi državljani slovenskega jezika.

Člani deželnega sveta slovenske šole so tudi predstavniki občin, ki jih omenja 3. člen tega zakona.

Število predstavnikov, o katerih govori točka g) 11. člena DPR št. 416 z dne 31. maja 1974 se poveča od 1 na 3 in od 2 na 5.

Imenuje jih deželni svet Furlanije — Julijske krajine, z omejenim glasovanjem.

Volitev deželnega sveta slovenske šole, ki potekajo na osnovi deželnih kandidatnih list, skladno s pravili 20. člena DPR št. 416 z dne 31. maja 1974, se udeležujejo vse komponente slovenske šole vseh vrst in stopenj v deželi Furlaniji — Julijski krajini.

Čl. 13 — Deželni svet slovenske šole opravlja svoje delo kolikor je mogoče skladno z normami DPR št. 416 z dne 31. maja 1974.

Predsednik deželnega sveta slovenske šole sodeluje na sejah okrajnih šolskih svetov Furlanije — Julijske krajine, ki jih predvideva 11. člen DPR št. 416 z dne 31. maja 1974, za proučevanje problemov skupnega interesa.

Čl. 14 — Norme, ki jih predvidevata zakona št. 1012 z dne 19. julija 1961 in 932 z dne 22. decembra 1973, kakor tudi ustrezna normativa za njihovo izvajanje, upoštevajoč določila tega zakona, ostanejo v veljavi in se razširijo na videmsko pokrajino v trenutku, ko bodo tam ustanovljene slovenske šole.

TRETJE POGLAVJE

USTANOVE — DRUŠTVA — SREDSTVA MNOŽIČNEGA OBVEŠČANJA — KULTURNE DOBRINE IN SREDSTVA

Ustanove

Čl. 15 — Država bo proglasila, da so javne koristi, skladno s specifičnimi značilnostmi in ob spoštovanju njihove avtonomije, slovenske prvenstvene kulturne ustanove, ki so:

Stalno slovensko gledališče,
Glasbena matica,
Narodna in študijska knjižnica,
Slovenski raziskovalni inštitut,
dijaški domovi.

Tem ustanovam so dodeljeni letni prispevki za upravljanje ter so jih zajamčene zgradbe, ki ustrezajo njihovi dejavnosti.

Osebe teh ustanov je pravno in ekonomsko parificirano osebu podobnih ustanov v Italiji.

Društva

Čl. 16 — Sporazumno z deželo prispeva država k integraciji stroškov za dejavnost slovenskih kulturnih, znanstvenih, umetniških, športnih in rekreacijskih društev.

Prispevki po 1. odstavku tega člena bodo izplačani posameznim društvom preko občin, katerim pripadajo.

RAI-TV

Čl. 17 — RAI-TV spodbuja tudi z oblikovanjem ustreznih produkcijskih centrov za radijske in televizijske oddaje v slovenskem jeziku njihov razvoj.

V Furlaniji — Julijski krajini RAI-TV organizira svoje strukture tako, da bo zajamčena funkcionalna avtonomija slovenskih programov in poročil.

Tisk

Čl. 18 — Država priznava poleg tistih, ki jih predvideva zakon o založniški dejavnosti, še posebne prispevke v podporo slovenskemu tisku in založniških dejavnosti v Italiji.

Državna podjetja in družbe z državno soudeležbo določajo kvoto, ki ne sme biti manjša kot _____, svoje reklame v Furlaniji — Julijski krajini tisku v slovenskem jeziku v razmerju z njihovo naklado. (Na tem mestu zakonski osnutek še ni dokončan. Op. uredn.)

Kulturne dobrine, film

Čl. 19 — V Furlaniji — Julijski krajini država spodbuja kulturne izmenjave med Furlanijo — Julijsko krajino in SR Slovenijo, s tem da določa tudi posebno poenostavitev upravnih procedur in z carinskimi oprostitvami za začasno ali dokončno uvožanje ali izvažanje kulturnih dobrih in umetniških sredstev.

V roku 6 mesecev po vstopu v veljavo tega zakona bo pristojno ministrstvo, po posvetovanju z deželo, izdalo pravilnik o izvajanju norm, ki jih vsebuje prejšnji odstavek.

Družbeno - gospodarska zaščita

Čl. 20 — Za zaščito etničnih značilnosti občin, v katerih živi slovenska skupnost, katere določa 3. člen tega zakona, in z namenom, da spodbuja družbeni, gospodarski in kulturni razvoj slovenske skupnosti delegira država avtonomni deželi Furlaniji — Julijski krajini posebne pristojnosti ter ji v okviru finančnih sredstev, predvidenih v 50. členu zakona št. _____ iz leta 1963 izredne letne finančne podpore na osnovi deželnih večletnih načrtov za posege, ki predsta-

vljajo dopolnilo k deželnemu razvojnemu načrtu.

Čl. 21 — Deželni načrti, o katerih govori prejšnji člen, bodo sestavljeni s sodelovanjem zainteresiranih gorskih skupnosti in morajo določiti cilje gospodarskega razvoja občin, ki jih omenja 3. člen tega zakona s posebno pozornostjo na tradicionalne dejavnosti. Določiti morajo:

a) kreditne olajšave, podporo spodbudne prispevke za posamezne velike gospodarstva;

b) ukrepe za spodbujanje gospodarskih dejavnosti združnega ali združevalnega značaja (med malimi podjetniki, obrtniki, trgovci itd.);

c) posege za kakovostno izboljšanje in številčno povečanje zaposlitvenih možnosti v občinah, ki jih omenja 3. člen;

d) posege za zaščito okolja, ovrdenjenje zgodovinsko-kulturnega bogastva slovenske skupnosti in za kakovostno izboljšavo ter razširjenje javnih storitev;

e) zaščitne ukrepe v zvezi z uporabo ozemlja in za ohranjanje ter obnovo zgodovinskih središč, spomenikov in zgradb posebne zgodovinske ali arhitektonske veljave;

f) posebne norme za uporabo zemljišč in za določitev izplačil oziroma zamenjav zemljišč v primeru razlastitev ali začasnega ali trajnega zasedanja omenjenih zemljišč.

Deželni načrt posegov za družbeno-gospodarski razvoj slovenske skupnosti se uokvirja v splošno državno in deželno načrtovanje in posegi, ki jih predvideva, se morajo nanašati na deželni urbanistični načrt, v katerega bodo vključeni s posebnimi variantami.

Načrt bo predložen v obobritev deželnemu svetu Furlanije — Julijske krajine potem, ko ga je ocenila komisija, o kateri govori naslednji člen.

Čl. 22 — Da se zajamči neposredno sodelovanje slovenske skupnosti pri oblikovanju in izvajanju načrta posegov, o katerem govori prejšnji člen, kakor tudi pri izbiri, ki zadevajo skupnost ter za vprašanja, ki bodo predmet pooblastil države deželi na osnovi tega zakona, je pri deželnemu odboru ustanovljena posebna svetovna komisija, ki je izraz slovenske skupnosti.

Komisija je sestavljena izključno iz italijanskih državljanov slovenskega jezika in jo imenuje deželni svet Furlanije — Julijske krajine na osnovi imenovanja občin, ki so v celoti ali delno vključene v seznam, o katerem govorili 3. člen, ter glavnih družbeno-gospodarskih in kulturnih organizacij, preko katerih se izražajo slovenska skupnost.

Naloga deželnega sveta avtonomne dežele Furlanije — Julijske krajine je, da na osnovi norm prejšnjega odstavka, določi število članov komisije in način njihovega imenovanja.

Čl. 23 — Državljeni, katerim so v času fašizma ali iz drugih razlogov, prešli ali potem, spremenili ali izkrivili ime ali priimek, kakor tudi njihovi potomci, imajo pravico, da se jim imena in priimki vrnejo v izvorni obliki na osnovi navadnih prošnje poslani prizivnemu sodišču občine, jer živi.

V takem primeru velja procedura Kr. D. 2.7.1939, št. 1238, pogl. 8, II. del, čl. 158 in sledeči.

Omenjena obnova imena ali priimka je brezplačna in mora biti zagotovljena v roku 90 dni po prošnji.

Matični uradi bodo poskrbeli za ustrezni vpis.

Čl. 24 — V roku enega leta po vstopu v veljavo tega zakona bo država poskrbela, da se vrne, obnovi ali izplača slovenski skupnosti ustrezna vrednost vseh nepremičnin, namenjenih ali kulturnim dejavnostim, ki so bile last slovenskih organizacij ter razlašene, odtujene ali kakorkoli odvzete slovenskim organizacijam v času fašizma.

Vrnjene, obnovljene ali izplačane dobrine iste vrednosti bodo last občin, na katerih ozemlju se nahajajo, in jih občine nudijo društvom ter ustanovam slovenske skupnosti po ustreznem pravilniku.

Ukrep, o katerem govori prejšnji odstavek, ne predvideva finančnih ali davčnih bremen na račun tistega, kateremu je namenjen.

Seznam dobrin predlaga komisija, o kateri govori čl. 22, medtem ko ga bo

izdala dežela na osnovi preverjanja pristojnih teritorialnih uradov finančne intendature.

Čl. 25 — V roku enega leta po vstopu v veljavo tega zakona imajo pravico do italijanskega državljanstva apolide slovenske narodnosti, ki trajno živijo in imajo vsaj 5 let rezidenco na ozemlju dežele Furlanije — Julijske krajine in ki to zahtevajo.

Čl. 26 — Italijanski državljani slovenskega jezika, ki so služili v takoimenovanih "posebnih bataljonih" italijanske vojske ter civilisti, ki so bili vključeni v "delovne oddelke" zaradi politične ali etnične diskriminacije imajo iste pravice kot politični preganjanci za obdobje, ko so bili vanje vključeni ali bili v drugih oddelkih deležni istega ravnanja.

Čl. 27 — Vsako dejanje, ki teži k onemogočanju ali omejevanju slovenske skupnosti pri izvajanju svojih specifičnih dejavnosti ali uporabe materinega jezika za pripadnike skupnosti, se kaznuje na osnovi zakona št. 654 z dne 13. oktobra 1975.

Čl. 28 — Kazenski pregoni proti italijanskim državljanom slovenske narodnosti, ki so se pričeli zaradi uporabe slovenskega jezika v javnih aktih, se nehajo in so razveljavljeni s tem zakonom.

Prav tako se črtajo že izrečene razsodbe, ki temeljijo na dejanjih, ki jih omenja prejšnji člen, če so bile izrečene pred vstopom v veljavo tega zakona.

Čl. 29 — V roku 6 mesecev po vstopu v veljavo tega zakona bo izdan ukrep o pravilih uresničevanja tega zakona kar zadeva državne pristojnosti, razen zadev, o katerih je določeno drugače. Kar zadeva pa pristojnosti dežele in krajevnih uprav bo izvršilna normativa morala biti izdana v roku 12 mesecev po vstopu v veljavo tega zakona.

Čl. 30 — Vse norme, ki so v nasprotju s tem zakonom, so razveljavljene.

Čl. 31. — Breme, ki izhaja iz izvajanja tega zakona, je krito s skladi (Na tem mestu osnutek še ni dokončan. Op. uredn.).

Zakladno ministrstvo je pooblašeno, da s svojim odloki določi ustrezne spremembe državnega proračuna.

Požar uničil krožek Zvezda v Podlonjerju

Poziv k budnosti

Krožek Zvezda v Podlonjerju. To je vse, kar je ostalo po požaru

V noči med nedeljo in ponedeljkom je požar uničil sedež krožka Zvezda in sekcije I. Maj v Podlonjerju. Do trenutka, ko sestavljamo ta zapis še ni dognano, kako je do požara prišlo. Vsekakor prevladuje na splošno mnenje, da je bil ogenj zlonamerno podtaknjen in da je to dejanje pripisati drhali, ki zlasti zadnje čase tako v Trstu kot v deželi sploh

počenja podobna dejanja. S tem v zvezi je spregovorilo vodstvo prizadete sekcije KPI, ki je izrazilo zaskrbljenost ter pozvalo javnost k čedalje večji budnosti.

Nedvomno je, da je bilo z uničenjem prostorov krožka močno prizadeto delovanje tamkajšnjih krajevnih partijskih in družbenih organizacij in da bodo potrebni

veliki napori za to, da se dejavnost normalizira.

Odmev na dogodek v Podlonjerju je bil takojšen. Od raznih krajev so podlonjerski tovariši prejeli izraze solidarnosti.

V torek zvečer je bilo na sedežu športnega društva Union zborovanje, katerega se je udeležil tudi sekretar tržaške federacije Rossetti. Tovarishi so sklenili, da bodo takoj začeli odstranjevati material s pogorišča.

Tudi svetoivanska rajonska konzulta je poslala solidarnostno izjavo podlonjerskim tovarišem. Solidarnostno izjavo je odobril tudi občni zbor SPD Tabor na Opčinah, ki je bil pretekli torek.

OBČNI ZBOR DRUŠTVA NARODNA IN ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA

V torek, 14. februarja 1978 ob 18. uri bo v čitalnici "Primož Trubar" v ulici Sv. Frančiška 20 v Trstu 11 redni občni zbor društva Narodna in študijska knjižnica. Dnevni red: Poročilo o delovanju NSK v letu 1977 zlasti v zvezi s 30-letnico njenega obstoja, obračun za leto 1977, proračun za leto 1978, razprava, poročilo nadzornega odbora, odobritev poročila, obračuna in proračuna, volitve novega odbora in razno. Na podlagi pravil NSK občni zbor sklicuje predsednik dr. Franc Škerlj.

V soboto 28. januarja ob 20. uri ob v dvorani Società Operaia v Čedadu (foro Giulio Cesare) Galliano Fogar, zgodovinar odporniškega gibanja, predstavil knjigo "Nazionalismo e neofascismo nella lotta politica al confine orientale (1945-1975)", ki jo je pripravil Deželni inštitut za zgodovino odporniškega gibanja Furlanije-Julijske krajine. Sledil bo koncert Akademskega okteta iz Ljubljane.

Latinska Amerika

Demokracija še ni na obzorju

Diktatorski vojaški režimi v nekaterih latinskoameriških državah so napovedali razpis političnih volitev in torej prehod, seveda pod določenimi pogoji, k civilnim upravam. Vendar pa se diktatorji pod enim ali drugim izgovorom obotavljajo uresničevanju določenih napovedi. Vsekakor se lahko trdi, da v številnih latinskoameriških državah demokracija še ni na obzorju. V zvezi s tem je list U.S. News and World Report objavil zapis, iz katerega povzemamo naslednje:

ČILE — Ko je diktator Pinochet najavil volitve, ki naj bi bile leta 1984 ali 1985, so se mnogi navdušili prezgodaj. Podrobnejša analiza njegovega načrta o "uvredbi demokracije v državi" kaže, da bo za doseg tega cilja potrebna še dolga in naporna pot.

Sedanji "zakonodajni skupščini, ki je bila imenovana in ne izvoljena in ki naj bi opravljala svojo funkcijo vladajoče hunte do leta 1984, naj bi po Pinochetovem načrtu sledilo zakonodajno telo, ki bi se od sedanjega razlikovalo samo po tem, da bi ga sestavljali dve tretjini voljenih članov dočim bi eno tretjino še naprej imenovala hunta. Novi zakonodajni organ naj bi iz svoje srede izbral predsednika — in ni dvoma, da bi ta bil iz vrst od hunte imenoval tretjine —. Predsednik naj bi opravljal svojo funkcijo šest let.

V zvezi s sedanjo čilsko stvarnostjo navaja že omenjeni časopis tudi naslednje:

— Med lanskim obiskom pomočnika ameriškega državnega tajnika Todmana v Čilu so uradno objavili, da je bila ukinjena tajna policija Dina, zloglasna huntina desna roka v lovu, mučenju in ubijanju predstavnikov opozicije. Možno je, da je do tega prišlo na pritisk tudi od zunaj, a še bolj verjetno je, da je k temu pripomoglo dejstvo, da se vladajoča hunta čuti dovolj varna.

PERU — Inflacija in naraščajoči val političnega nasilja sta sedanjega diktatorja Bermudeza pripeljala do tega, da je za leto 1980 napovedal splošne volitve. Novi predsednik, ki bi bil izvoljen na omenjenih volitvah, bi bil prvi po letu 1968, ko je hunta odstranila takratnega predsednika Terriya.

— Bermudez — tako je zapisal U.S. News and World Report — je napovedal volitve kmalu po splošni stavki, ki je bila julija preteklega leta, v kateri je več sto tisoč delavcev protestiralo proti druginji in inflaciji. Bermudez je lani ukinil izredno stanje, ki je trajalo več kot eno leto. To je storil na pritisk sindikalnih organizacij.

EKVADOR — Vojaška hunta, ki vlada v državi od začetka leta 1976, je svojčas napovedala, da bo obnovila civilno upravo januarja t.l., vendar pa obljube ni izpolni-

la. Sedaj govorijo o aprilu 1978, ko naj bi razpisali referendum o novi ustavi, nakar naj bi sledile spošne volitve. Zelo dvomljivo pa je, da se bodo te govorice uresničile. Ekvador sedaj nima skupščine, sodstvo pa je celoti v rokah vojske hunte.

BOLIVIJA — Diktator Banzer, ki je na oblasti do leta 1971, je napovedal, da bodo parlamentarne volitve julija 1978, vendar pa se že nagiba k temu, jim izogni odnoso, da bi jih odložil na kasnejši čas. Edini predsedniški kandidat naj bi bil Banzer sam, to je človek, ki se "odlikuje" v zatiranju odpornosti tudi v vrstah svojih vojaških sodelavcev, kar se je še posebej izkazalo leta 1974, ko je preprečil poskus državnega udara ter prepovedal vse politične stranke in sindikalne organizacije. Danes Bolivija nima skupščine, Banzerjev režim pa je režim železne roke, ki dovoljuje mučenje političnih zapornikov, katerih usoda se najpogosteje konča na prisilnem delu v puščavi.

URUGVAJ — V tej državi so svojčas napovedali volitve za november 1981 in da bosta kandidata smeli predlagati samo dve stranki — "coloradosi" in "blancosi". Izvoljenega predsednika skupščine naj bi potrdila vojaška hunta. Diktator Mendez, ki je na vodstvu Urugvaja od vojaškega urada, ki je bil septembra 1976, meni, da "nobem posameznik ne more prevzeti nase odgovornosti za vodstvo države, če ne uživa močne podpore vojaškega režima".

PARAGVAJ — V tej državi je že nad 23 let na oblasti general Stroessner. Ta si je preskrbel zagotovilo, da bo nemoteno kandidiral za predsedniško mesto tudi na volitvah, ki naj bi bile že letos. Stroessner se pri vladanju sicer ne zateka k pritisku, vendar pa, ko meni, da ga nasprotnik ograža (stranke, tisk, cerkev) z dejanji pokaže, da je njegova oblast v državi — neomejena.

BRAZILIJA — Volitve novega predsednika v tej državi naj bi bile že letos. Nobenega dvoma ni o tem, da bo kandidat za predsedniško mesto prišel iz vrst generalov. Sedanji predsednik Geisel, ki je seveda vojak, vlada od državnega udara, ki je bil leta 1964, je že četrti general na vodstvu države.

ARGENTINA — V tej državi se ne govori o parlamentarnih volitvah. Vladajoča vojaška hunta meni, da razmere v državi niso take, da bi "dopuščale" vrnitev civilne uprave, da niti ni časa za to, da bi govorili o volitvah, saj je vojaška hunta "preobremenjena zaradi političnih in gospodarskih problemov ter z bojem proti terorizmu". Vse oblike politične dejavnosti izven vladajoče vojaške hunte so v tej državi prepovedane že od leta 1976.

Aretacije zaradi "umazanega denarja"

V okviru akcije proti prekupčevalcem s tujo valuto so pred nedavnim aretirali več "znanih italijanskih osebnosti". Nedatere so aretirali, ker so spravili v obtožbo denar od odkupnin in ropov za skupno vrednost poldruga milijarde lir. Aretirani so bili: Walter Beneforti, bivši namestnik ravnatelja kriminalistične policije v Milanu, ki je bil svojčas vpleten v afero zaradi telefonskih prisluškovanj, Antonio Sanpaoli Pignacchi, prefekt v pokoju, ki je bil svojčas načelnik tiskovnega urada javne varnosti, Fernando Taddei, prior neke cerkve v Rimu, Bice Ferrari, žena upokojenega prefekta Sanpaoli Pignocchi, Maria Meschini, žena nekega znanega rimskega zdravnika in nekateri drugi.

Do aretacije je prišlo po dolgotrajnih preiskavah, ki jih je vodil sodnik Impositato v Rimu zaradi ugrabitve nekaterih osebnosti, med katerimi je tudi Rosario Nicolò, predstojnik pravne fakultete univerze v Rimu.

Vsiljuje se vprašanje: ali naj se sploh čudimo, da sta se korupcija in kriminal tako razpasla v Italiji?

SLOVENSKO PROSVETNO DRUŠTVO TABOR — OPČINE

v nedeljo, 29. januarja 1978 ob 16,30
DAN SLOVENSKE KULTURE
V ŽUPANČIČEVEM LETU

Uvodna beseda: Živa Gruden

Sodelujeta mladinska dramska skupina in
moški pevski Tabor.
Vljudno vabljeni

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

KULTURNI DOM

Miroslav Košuta

VITEZ NA OBISKU

mladinska igra v šestih slikah
Režija Mario Uršič

V torek 31. januarja ob 15,30 in v sredo,
1. februarja ob 15,30

Janez Svetokriški

EN SREČEN, VESELI
INU TROŠTOV
POLN DAN VOŠČIM

Izbir in priredba Tone Parkljič
nastopa

JOŽE ZUPAN

V soboto, 28. januarja ob 20,30 v prosvetni dvorani v DOBERDOBU
v torek, 31. januarja ob 12,30 na nižji srednji šoli v GORICI
v sredo, 1. februarja ob 12,30 na nižji srednji šoli v GORICI in ob 20,30 v ŠTANDREŽU.

Ivo Grahor kulturni delavec in revolucionar

Na rojstni hiši pisatelja, kulturnega delavca in revolucionarja Iva Grahorja v Spodnji Bitnji so 24. decembra 1977 odkrili spominsko ploščo in tako po tridesetih letih od njegove smrti v taborišču Dachau dostojno obeležili njegov spomin.

Ob odkritju spominske plošče je govoril Stanko Janež med drugim podčrtal zlasti naslednje:

— Življenjska pot je Iva Grahorja vodila iz domačega kraja v Ljubljano, kjer je leta 1925 diplomiral iz pedagogike in romanistike. Vmes je bil še na Poljskem ter v Sovjetski zvezi. Februarja leta 1929 se je vrnil s študija na Poljskem v Ljubljano, jeseni istega leta pa so ga v Ljubljani zaprli zaradi sodelovanja pri pisanju knjige jugoslovanske socialne lirike "Knjiga druga," ki je bila natisnjena februarja 1929. leta, vendar jo je cenzura zaplenila. Obtožen je bil tudi sodelovanja s komunisti in širjenja komunistične literature. Od konca januarja do 30. aprila 1930 je bil z drugimi sodelavci slovenske socialne lirike zaprt v Veliki Kikindi, na sodni obravnavi pa so bili vsi oproščeni. Vrnil se je v Ljubljano, kjer pa je zaman iskal mesto profesorskega pripravnika, zato se je zaposlil pri službenem listu in v tiskarni Merkur kot korektor. To službo je opravljal do zime leta 1943, ko so ga okupatorji zaprli in januarja naslednje leto odgnali v taborišče Dachau, kjer je kmalu umrl zaradi pljučnice.

Po vrnitvi iz Sovjetske zveze je pisal v ljubljanskem "Jutru" o ruski literaturi in tamkajšnjih razmerah, vključil pa se je tudi v Skoj in v partijsko delo. Predval je ob raznih delavskih prireditvah, živo spremljal življenje primorskih ljudi in mladim Primorcem leta 1928 predeval na ilegalnem seminarju na Banški planoti o samoodločbi narodov in leninističnih nazorih in praksi Sovjetske zveze.

Njegovo knjižno delo obsega odbojbo od leta 1923/24, ko je v "Vidovdanu" objavil članek "Študent in delavec," ter obdobje do leta 1943, ko je v zaporu pisal roman z naslovom "Volk". Njegovo leposlovno delo obsega pesmi objavljene v "Ljubljanskem Zvonu" in "Knjigi druga" ter številne črtice in novele, ki jih je objavil v naprednih revijah in časnikih, največ v "Ljubljanskem Zvonu", "Modri ptici" in emigrantskih listih "Istra" in "Jadranski koledar". V rokopisu sta se v njegovi zapuščini ohranili neobjavljeni drami "Sestra Ivana" iz leta 1926 in komedija "Antikrist" iz leta 1928/29.

Kot izrazit intelektualac in razgledan publicist in esejist je v vseh naprednih in delavskih listih vzbujal pozornost s tehtnimi članki, poročili in esei o socialnih, vzgojnih, narodnostnih, kulturnih in gledaliških vprašanjih. Teh listov in revij je šestindvajset. Ivo Grahor je bil tudi sodelavec "Mladine" in "Svobodne mladine"

ter urednik desetih zvezkov "Male knjižnice". Tri leta pred drugo svetovno vojno je kot glavni urednik podpisoval prvi letnik skojevske revije "Slovenska mladina". Za študijske razmere na ljubljanski univerzi je značilno, da so mu leta 1928 zavrnilo dizertacijo z naslovom "Vzgoja v družbenih vedah".

Odmaknjen od literarnih vrst je po letu 1939 tiho opravljal svoje korektorsko delo v tiskarni.

Štiriindvajset let po njegovi smrti je Cankarjeva založba izdala izbor iz Grahorjevega literarnega dela z naslovom "Življenje in smrt", s katerim je slovenske literarne kroge opozorila na vrednote v njegovem delu, na delo, ki še danes ni pravično pretehtano in ocenjeno, ki pa zasluži, da ga Slovenci spoznamo v celoti. V njem so družbeno pomembne misli o slovenskih narodnih vprašanjih, o slovenski kulturi, pa tudi o sindicah, ki so razgibale duhovno življenje v Evropi pred drugo svetovno vojno. Iz njegovih razprav veje duh človečnosti in čustvene povezanosti z delovnimi množicami, še posebej s trpečimi in izobčenimi ljudmi.

V tem delu se je izrazila Grahorjeva globoka povezanost z domačim krajem in njegovimi ljudmi, skratka, usojenost slovenskega izobraženca iz samotne notranske pokrajine in najboljše hotenje po resnični demokratični družbeni ureditvi in pravilno pojmovani in vrednoteni kulturi, ki ji je tuje neodgovorno lažno demokratično in lažno liberalno anarhično pojmovanje kulturnih vrednot, s poudarkom, da sta v resnični demokraciji osebnost in avtoriteta neogibno in vedno povezani. Zato zavrača dvom o zmožnosti človeškega razuma, zavrača obupance, ki

tožijo, da človeških skupnosti ni mogoče razumsko in pametno urediti in uresničiti. O slovenskem sodobnem kulturnem delavcu je zapljal, da še ni opazil kako je v Evropi propadel tako pojem svobodne osebnosti, kakor tudi pojem avtoritete. Kot družbeno in pozitivno usmerjeni mislec se je uprl relativističnemu pojmovanju, da ni nobenih resnic in ne lestvice vrednot. Kot kulturni delavec, izobraženec in pisatelj je Ivo Grahor s svojim pojmovanjem življenja in smrti, slovenskih narodnostnih, socialnih in kulturnih problemov eden redkih slovenskih bistrovidnih in odločnih izpovedovalcev spoznane resnice. Tako je zapisal spoznanja, da je Cankar slovenski upor, da je bilo slovensko meščanstvo nezmožno izvesti narodno organizacijo, da je naš problem in naše merilo: kako nastaja nova, svetovna kultura in kako pojde slovenski narod v življenje.

Naj poudarimo še misel, ki jo je izrekel že France Vurnik, urednik Grahorjevega "Izbranega dela": Grahorjeva proza se je s stilnimi in snovnimi posebnostmi umetniško vključila v napredni tok slovenske socialno-realistične literature. O tem priča odlomek iz romana "Volk", ki ga je pisal pred odgonom v Dachau. Njegove novele in črtice so slika ljudi iz socialnega dna, slika človeških hotenj in moralnih krivic, ki so jih trpeli posamezniki, vse Grahorjevo delo pa je nedodelan kip z izbrušenimi, dognanimi nadrobnostmi".

Dokument umetnika in človeka, ki ga je strlo in ubilo življenje.

OBNOVITE NAROČNINO

PRISPEVKI

Tov. Vera, Ervina in Jordan Kral iz Domia se hvaležno spominjajo svojega dragega moža odnosno očeta Josipa, ki je preminil pred štirimi leti. V počastitev njegovega spomina so prispevali za sklad DELA 10.000 lir.

Tončka Vidav, Bani, je v počastitev spomina tov. Franca Mahniča iz Ferlugov prispevala 2.000 lir za sklad DELA.

Ob obnovitvi naročnine za tekoče leto so prispevali za sklad DELA: Milan Komar (Sv. Magdalena spodnja) 5.000 lir, Vida Grgič (Padriče) 2.000 lir, Dragica Kapun (Prosek) 2.000 lir, Viktor Pernarčič (Štivan) 2.000 lir, Mario Pirc (Salež) 2.000 lir, Franc Furlan (Salež) 2.000 lir.

Ob vplačilu naročnine za leto 1978 so prispevali za sklad DELA:

Milan Caharija, Nabrežina kamnolomi, 7.000 lir, Elio Visintin, Nabrežina kamnolomi, 2.000 lir, Oskar Dorbež, Nabrežina kamnolomi, 2.000 lir, Albin Pertot, Nabrežina center, 2.000 lir, Stanko Caharija, Nabrežina center, 2.000 lir in Vida Mora, Sesljan, 2.000 lir.

Podpornim naročnikom se toplo zahvaljujemo in obenem vabimo še druge, naj sledijo njihovem zgledu.

Uredništvo in uprava

Ob 57-letnici ustanovitve KPI

(Nadaljevanje s 1. strani)

političnih strank, ampak da ga pogojuje pravzaprav celotno prebivalstvo.

Ni slučaj, da soupada moment, ko je država tik pred velikim demokratičnim skokom naprej, z metnomo ko je tudi slovenska narodna skupnost na pragu rešitve svojih vprašanj, rešitve, ki jo zahtevamo že vso povojno dobo. To je samo še slednji jasen odraz, da je rešitev vprašanj narodne manjšine le stvar demokracije. Čim bolj je družba demokratična, tem večja so jamstva tudi za nemoteno življenje naše narodne skupnosti. Zaradi tega ostane, kot je bilo doslej, da je boj za zaščito Slovencev povezan z bojem za splošno demokratizacijo v državi.

V teh dneh je bila pri osrednji vladi v Rimu ustoličena posebna komisija za proučevanje problemov slovenske narodne skupnosti. Ta komisija bi morala imeti za rezultat dela predlog zakona za globalno zaščito. Seveda je do tega prišlo pozno, zelo pozno, če upoštevamo, da je republiška ustava, ki daje jamstva za narodne manjšine, stara že nad trideset let. Poleg vsega so bili za to potrebni osimski sporazumi med Italijo in Jugoslavijo. Za vse to pa je bil potreben demokratični napredek v naši deželi in v celotni državi.

Znotraj komisije same prihajajo iz strani vladnih predstavnikov sicer zaskrbljujoča stališča, ki jih bo treba poraziti, kajti Slovenci zahtevamo iste pravice za celotno narodno skupnost, tako v tržaški kot v goriški in videmski pokrajini. Slovenci v Italiji smo celota, ki jo je sicer zgodovina razdelila, in to celo tako, da je velik del osamila ravno takrat, ko se je narodno preporodno gibanje jelo širiti med najširše plasti slovenskega prebivalstva. To je treba nadoknaditi.

Smisel zakona za globalno zaščito je namreč tudi ta, da bo mogoče na njegovi podlagi popraviti, kar je bilo v zgodovini pogrešeno. Slovenska narodna skupnost mora zadihati kot nedeljiva celota. Predvsem pa je treba poudariti, da mora priti čimprej do zakona. Nikakršno odlašanje ne bi bilo več opravičljivo. Poleg vsega obstajajo danes tudi meddržavne obveznosti.

Vsekakor obstajajo nevarnosti, da tudi ta faza ne bo lahka. Zato ta faza zahteva našo odločnost, mobilizacijo nas vseh in seveda enotnost, trdno enotnost, ki je ne sme zrahljati nobena stvar, saj so cilji skupni. Enotnost med Slovenci, torej, in enotnost z italijanskimi demokrati.

Komunisti smo v tem oziru prav gotovo lahko za vzgled. Te cilje zasledujemo od vsega začetka. Slovenski komunisti smo se tega vedno zavedali, tudi pred 57 leti, ko se je večina slovenskih sekcij takratne socialistične stranke v Julijski krajini odločila za komunistično partijo. Zgodovina je dokazala, da je bila tudi tista izbira pravilna. Na to smo tudi sedaj ponosni, kar pa seveda ne pomeni, da mislimo, da imamo samo mi prav in da drugih sploh ne jemljemo v poštev. Na-

sprotno, mi smo sicer prepričani v našo politično linijo, v naše predloge, te pa vedno soočamo s predlogi drugih.

Soočanje, sodelovanje, enotnost z drugimi demokrati so med osnovnimi elementi naše politične linije, ker se zavedamo, da je v tem jamstvo za razvoj demokracije.

Spoznajmo terorizem

(Nadaljevanje z 2. strani)

vanje javnega mnenja. In splošneje: razširjenost ugrabitev in drugih nasilnih dejanj, tudi manj pomembnih sicer, ni spraznila ulic ob sončnem zahodu, je pa prav gotovo povzročila, da se mnogo ljudi zgodaj zvečer zapre v hišo. Gre za znamenje preplašenosti, spodbudo k družbeni neangažiranosti. Pojava ne smemo precenjevati, pa tudi ne podcenjevati. To je torej "škoda", ki pa ni zelo velika, vsaj za zdaj, vendar je zaskrbljujoča.

Jasno, je, da je izhodišče nasilja in njegovih terorističnih izgrediv bolna italijanska družba: neravnovesja, krivice, razlike med bogatimi in revnimi, slaba vlada, škandali, najrazličnejše poverebe. Načrti za enotno demokratično vladno prav zato nameravajo odstraniti humus, iz katerega kali nasilje. Toda ni mogoče da bi čakali, da bo najprej rešeno vprašanje Juga, odstranjena brezposelnost mladine in da bi se šele potem borili proti nasilju in terorizmu. Tudi ne moremo verjeti, da bo zdravljenje družbenih slabosti že samo po sebi zmanjšalo nasilje.

Medtem ko se borimo za novo vodstvo v državi in za novo družbo, v kateri bo čim manj nasilja, se moramo torej takoj spopasti z nasiljem. Toda kako? Zahtevati je treba, naj ustanove državne varnosti opravljajo svojo dolžnost, pritegnejo k sodelovanju javnost in čim širše množice državljanov. Doslej se je policija slabo upirala nasilju. Poznajo se ji posledice tridesetletja, ko se je večina borila proti delavskemu gibanju in gibanju ljudskih množic. Kljub temu ustanove državne varnosti preživljajo obdobje sprememb. Policija, tajna služba, sodstvo niso več taki kot nekdanji, še vedno pa ne taki, kot bi morali biti. Da bodo to tudi postali, je treba pospešiti reforme. Obstajajo tudi dobri zakoni, ki jih še ne izvajajo, druge spet šele pripravljajo.

Zelo občutljiva točka so zapori. Danes so zapori pekel, ki je hkrati odlična priložnost za zbiranje teroristov. In to se mora nehati.

NAJTRDNEŠI BRANIK PROTI TERORIZMU JE LJUDSTVO

Najtrdnejši branik proti terorizmu je ljudstvo. Obrambe demokracije ne morejo prevzeti ustanove državne varnosti. To mora biti pravica in dolžnost vseh državljanov. Delavski razred je dal za to najboljše dokaze, ne moremo pa zanikati mnogih slabosti, zamud, nerazumevanja, utaj, trenutkov nedejavnosti. Delavski razred si je naložil velike vsedržavne probleme: od odpornosti in osvobodilnega boja do ustanovitve republike, premagovanje

krize. Zavedati se mora, da je terorizem velik in hud vsedržavni problem, ki se ga ni mogoče lotiti in ga razvozlati samo z osamitvijo, moralno in politično obsodbo, z demonstracijami, s protesti "en dan pozneje", kot pravimo temu, temveč se ga je treba lotiti stvarno z dejanji, ki zahtevajo v prvi vrsti seznanjenost s pojavom in veliko podjetnosti, veliko skupno energijo in tudi iznajdljivost, ker gre za čisto nove pojave. Vsekakor je delavski razred tisti, ki se mora v prvi osebi in v prvi vrsti spopasti s terorizmom kot s smrtnim sovražnikom. Pri tem nastopita dva pogoja: zagotovljena demokracija in sodelovanje. Nekateri ob nujnih protiterorističnih ukrepih takoj kričijo, da gre za kršenje ustave, državljskih pravic posameznika, toda upoštevati je treba tudi izjemnost okoliščin. Komunisti smo nasprotovali aretacijam, ki jih je zahtevala krščanska demokratska stranka, vendar pa je upravičeno aretirati tistega, ki pripravlja hude zločine (pokole, ugrabitve in podobno). Tudi tukaj je potrebno naprednejše pojmovanje demokratičnih svoboščin. Pravice posameznika je treba dosledno spoštovati, je pa treba braniti tudi pravice skupnosti.

In na koncu še beseda: "sodelovanje". Nastal je "škandal" ob besedah, da mora državljan sodelovati s policijo in s pravico v boju proti terorizmu. "Škandal" je nastal zaradi nejasnosti. V Savoni je bila leta 1974 vrsta atentatov z dinamitom. Sindikati so organizirali straže na najbolj ogroženih mestih in atentati so se končali. Pred dvema letoma so bili v delavnicah podjetja FIAT požari. Sindikati so organizirali nadzor in požari so prenehali. Zakaj ne bi tako nadaljevali? Paralelne policije ni treba in zamenjave vlog tudi ne. Država in njeni aparati morajo zagotoviti državljanom in ustanovam varnost. Toda z demokratično državo je treba sodelovati.

SPOROČILO UREDNIŠTVA

Ker je besedilo osnutka zakona KPI za celovito zaščito Slovencev v deželi Furlaniji - Julijski krajini zavzelo večji del prostora v listu, smo morali druge vesti omejiti odnosno jih bomo, v kolikor bodo še aktualne, objavili prihodnjič. Prosimo za razumevanje.

CENJENE NAROČNIKE VABIMO, NAJ ČIMPREJ PORAVNAJO NAROČNINO. DENAR LAHKO POŠLJETE PO POŠTI. NAŠ POŠTNI RAČUN JE 11/7000.

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor **ALBIN ŠKERK**
Ureja uredniški odbor
Odgovarja **FERDI ZIDAR**
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 764-872, 744-047
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24-36
Poštni tekoči račun 11/7000
Letna naročnina 3.000 lir
Tisk: Tipo/offset Riva
Trst, Ulica Torrefianca, 12